

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет фармацевтичних технологій та менеджменту
Кафедра управління та забезпечення якості у фармації

ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

(назва освітньої компоненти)

РОБОЧА ПРОГРАМА
освітньої компоненти

підготовки _____ Перший (бакалаврський) рівень освіти
(назва рівня вищої освіти)
галузі знань _____ 16 Хімічна та біоінженерія
(шифр і назва галузі знань)
спеціальності _____ 162 Біотехнології та біоінженерія
(код і найменування спеціальності)
освітньої програми _____ Біотехнологія
(найменування освітньої програми)
спеціалізації (й) _____
(найменування спеціалізації, за наявності)

2023 рік
рік створення

Робоча програма освітньої компоненти Основи охорони праці та цивільний захист спеціальності 162 Біотехнології та біоінженерія освітньої програми Біотехнологія (3,10д), (3,10з) для здобувачів вищої освіти 3 курсу.

Розробники:

ЛІСНА Анастасія, доцент кафедри управління та забезпечення якості у фармації, канд. фармац. наук, доцент

(вказати ПРІЗВИЩЕ, ім'я авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри управління та забезпечення якості у фармації

Протокол від «01» вересня 2023 року № 1

Зав. кафедри

управління та забезпечення якості у фармації _ проф. Тетяна КРУТСЬКИХ
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Робоча програма схвалена на засіданні профільної методичної комісії з економіко-управлінських та соціально-гуманітарних дисциплін

Протокол від «05» вересня 2023 року № 1

Голова профільної комісії
з економіко-управлінських
та соціально-гуманітарних дисциплін

(підпис)

проф. Алла НЕМЧЕНКО
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис освітньої компоненти

Мова навчання: українська

Статус освітньої компоненти: вибіркова

Передумови вивчення освітньої компоненти: «Основи охорони праці та цивільний захист» входить до комплексу підготовки фахівців, який забезпечується авторськими освітніми компонентами: «Екологічні аспекти біотехнології», «Екобіотехнологія», тощо.

Предметом вивчення освітньої компоненти «Основи охорони праці та цивільний захист» є цивільний захист та управління охороною праці на рівні закладу охорони здоров'я, організації, установи.

Інформаційний обсяг освітньої компоненти. На вивчення освітньої компоненти відводиться 90 годин 3 кредита ЄКТС.

2. Мета та завдання освітньої компоненти

Метою викладання освітньої компоненти «Основи охорони праці та цивільний захист» є отримання теоретичних знань та практичних навичок, необхідних для вирішення питань, пов'язаних із забезпеченням безпечних і нешкідливих умов праці при організації роботи у закладах фармації, які включають негативну дію на людину та навколишнє природне середовище, приймати продуктивні рішення у сфері цивільного захисту.

Основними **завданнями** освітньої компоненти «Основи охорони праці та цивільний захист» є підготовка до прийняття та реалізації заходів, спрямованих на забезпечення:

- належних, безпечних здорових умов праці на робочих місцях у клініко-діагностичних лабораторіях;
- утримання в належному стані виробничого устаткування, будівель, споруд, інженерних мереж, безпечного ведення технологічних процесів;
- необхідних засобів індивідуального захисту для працівників;
- організації і проведення навчання працівників з питань охорони праці;
- пропаганди охорони праці; обліку, аналізу та оцінки стану умов і безпеки праці;
- професійного добору працівників окремих спеціальностей;
- страхування працівників від нещасних випадків на виробництві та профзахворювань;
- засвоєння студентами методів і технологій прогнозування надзвичайних ситуацій;
- визначення рівня ризику та обґрунтування заходів, спрямованих на відвернення надзвичайних ситуацій;
- локалізації та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій тощо.

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Освітня компонента «Основи охорони праці та цивільний захист» забезпечує набуття здобувачами освіти компетентностей:

Інтегральні компетентності:

- Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю у біотехнології та біоінженерії, або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів біотехнології та біоінженерії.

Загальні компетентності:

- Навички здійснення безпечної діяльності.
- Прагнення до збереження навколишнього середовища.
- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові) компетентності

• Здатність використовувати досягнення біотехнологій у процесах захисту довкілля, переробленні відходів в різних галузях промисловості та сільському господарстві.

Інтегративні кінцеві *програмні результати навчання* (ПРН), формуванню яких сприяє освітня компонента:

• Вміти враховувати соціальні, екологічні, етичні, економічні аспекти, вимоги охорони праці, виробничої санітарії і пожежної безпеки під час формування технічних рішень. Вміти використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

• Вміти оцінювати екологічні ризики від антропогенної діяльності, аналізувати та обґрунтовувати застосування технологій захисту довкілля та переробки відходів.

У результаті вивчення освітньої компоненти здобувач освіти повинен

знати:

- законодавчі та нормативні акти з управління безпекою праці та цивільним захистом;
- організацію охорони праці на виробництві;
- обов'язки і відповідальність роботодавців та керівників структурних підрозділів
- із забезпечення здорових і безпечних умов праці робітників.

вміти:

- оцінювати умови праці на робочих місцях;
- організувати та брати участь у розслідуванні нещасних випадків, професійних захворювань та аварій;
- організувати вирішення питань з охорони праці та управління безпекою у надзвичайних ситуацій згідно діючим нормативним документам;
- методики з прогнозування та оцінки обстановки в зоні надзвичайних ситуацій.

4. Структура освітньої компоненти

Назви змістових модулів і тем	Обсяг у годинах												
	Денна форма						Заочна/дистанційна форми						
	всього	у тому числі					всього	у тому числі					
		л	сем.	пз	лаб.	с. р.		л	сем.	пз	лаб.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 1. Основи охорони праці та цивільний захист													
Тема 1. Загальні питання охорони праці. Правові та організаційні основи охорони праці.	9	1	2	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Нормативно-правові акти з ОП, що діють у галузі	9	1	2	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Санітарія та гігієна праці у закладах фармації	12	2	3	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Аналіз умов праці на підприємствах галузі галузі	11	1	3	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-
Тема 5. Безпека праці та пожежна безпека у закладах фармації	9	1	2	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-

Тема 6. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань, аварій	9	1	2	-	-	6	-	-	-	-	-	-
Тема 7. Моніторинг та сценарійний аналіз виникнення і розвитку НС	9	1	2	-	-	6	-	-	-	-	-	-
Тема 8. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження	9	1	2	-	-	6	-	-	-	-	-	-
Тема 9. Організація медичного забезпечення населення в зоні НС	9	1	2	-	-	6	-	-	-	-	-	-
Контроль змістового модулю 1	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 1	88	10	22	-	-	56	-	-	-	-	-	-
Семестровий залік	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Усього годин</i>	90	10	24	-	-	56	-	-	-	-	-	-

5. Зміст програми освітньої компоненти

Змістовий модуль 1. Основи охорони праці та цивільний захист

Тема 1. Тема 1. Загальні питання охорони праці. Правові та організаційні основи охорони праці. Основні розділи дисципліни «Охорони праці». Основні терміни та визначення в галузі охорони праці. Законодавство України про охорону праці. Закон України «Про охорону праці». Гарантії прав працівників на охорону праці, пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці. Охорона праці жінок, неповнолітніх, інвалідів. Обов'язки працівників щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці. Річна економія за рахунок поліпшення умов праці. Законодавство України про працю. Кодекс законів про працю. Трудові погодження, порядок укладання та розторгнення. Колективний договір. Охорона праці жінок, підлітків та інвалідів. Правила внутрішнього трудового розпорядку. Медичні огляди працівників галузі, індивідуальні медичні книжки. Порядок навчання та перевірки знань співробітників з питань охорони праці. Інструктажі.

Тема 2. Нормативно-правові акти з ОП, що діють у галузі. Галузеві нормативно-

правові акти. Стандарти, санітарні правила та норми. Показчик галузевих нормативів. Розробка нормативних документів згідно з вимогами НПАОП 0.00-6.03-93 Порядок розробки та затвердження власником нормативних актів з охорони праці та НПАОП 0.00-4.15-98 Положення про розробку інструкцій з охорони праці. Посадова інструкція провізора.

Тема 3. Санітарія та гігієна праці у закладах фармації. Характеристика закладів фармації. Вимоги до виробничих приміщень і устаткування закладів фармації. Вимоги санітарії при приготуванні та зберіганні лікарських засобів. Особиста гігієна персоналу в закладах фармації. Контроль за санітарним станом закладів фармації.

Тема 4. Аналіз умов праці на підприємствах галузі. Атестація робочих місць за умовами праці. Вивчення факторів виробничого середовища і трудового процесу, характерних для конкретного робочого місця. Гігієнічна оцінка умов праці згідно з гігієнічною класифікацією праці №4137-86. Загальні положення про атестацію. Рекомендації з проведення атестації робочих місць за умовами праці відповідно до постанови кабінету міністрів України від 1.09.1992 р. № 442. Оформлення результатів атестації. Карта умов праці. Пільги та компенсації.

Тема 5. Безпека праці та пожежна безпека у закладах фармації. Безпека праці з наркотичними, отруйними та сильнодіючими речовинами. Вимоги до пожежної безпеки закладів фармації. Основні засоби і заходи забезпечення пожежної безпеки закладу фармації. Засоби пожежогасіння. Дії персоналу при виникненні пожежі.

Тема 6. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань, аварій. Класифікація виробничого травматизму відповідно ДСТУ 223-00 ССБП: залежно від характеру ушкоджень; важкості наслідків; видів відповідальності. Розслідування та облік нещасних випадків відповідно Постанови КМУ № 337 від 17.04.2019 р. Причини та методи аналізу травматизму. Зв'язок захворювання з умовами праці працівника. Порядок підтвердження професійного захворювання. Організація розслідування та облік професійних захворювань. Класифікація аварій за наслідками. Розслідування аварій із нещасним випадком. Схема повідомлення про аварію. Акти і матеріали розслідування. Контроль і нагляд за розслідуванням.

Тема 7. Моніторинг та сценарійний аналіз виникнення і розвитку НС. Надзвичайні ситуації, причини виникнення та складові системи їх моніторингу. Найменування та визначення основних показників джерел природних НС та номенклатура, позначення, розмірність і порядок визначення параметрів уражальних чинників джерел природних НС, які контролюються і підлягають прогнозуванню. Основні етапи аналізу НС та прогнозування їхніх наслідків. Опис явищ, що прогнозуються, перелік вихідних даних. Способи виявлення потенційно небезпечних зон з імовірними джерелами НС.

Тема 8. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження. Характеристика зон радіоактивного, хімічного та біологічного зараження. Визначення параметрів зон забруднення радіоактивними та небезпечними хімічними речовинами під час аварійного прогнозування можливої обстановки за відповідними таблицями, тривалості дії ураження радіації та небезпечними хімічними речовинами. Розрахунок масштабів хімічного забруднення при довгостроковому прогнозуванні за еквівалентними значеннями небезпечних хімічних речовин в первинній та вторинній хмарі. Порядок нанесення зон радіоактивного та хімічного забруднення на план (карту). Розв'язання типових задач з оцінки радіаційної та хімічної обстановки. Планування заходів із запобігання поширенню інфекційних захворювань з первинного осередку.

Тема 9. Організація медичного забезпечення населення в зоні НС. Засоби медичного захисту, їх склад, умови накопичення, зберігання та використання за призначенням. Медичне майно, його класи, джерела забезпечення та визначення потреб у запасах оперативного резерву за видами медичних ресурсів. Створення певного резерву медичного майна і лікарських засобів, підтримання його на необхідному рівні. Організація захисту медичного майна в НС. Характеристика і структура втрат населення в умовах НС. Концепція організації надання медичної допомоги населенню в умовах НС. Розроблення,

використання та забезпечення вдосконалення методів і засобів надання термінової медичної допомоги та евакуації постраждалого населення із зон НС. Комплект заходів із запровадження на територіях карантину та обсервації. Організація медичного забезпечення населення на збірних та приймальних еквівалентних, пунктах посадки і висадки на шляху слідування й у місцях тимчасового розселення.

Семестровий залік

6. Темі лекцій

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна/дистанційна форми
1	Тема 1. Загальні питання охорони праці. Правові та організаційні основи охорони праці.	1	-
2	Тема 2. Нормативно-правові акти з ОП, що діють у галузі	1	-
3	Тема 3. Санітарія та гігієна праці у закладах фармації	2	-
4	Тема 4. Аналіз умов праці на підприємствах галузі	1	-
5	Тема 5. Безпека праці та пожежна безпека у закладах фармації	1	-
6	Тема 6. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань, аварій	1	-
7	Тема 7. Моніторинг та сценарійний аналіз виникнення і розвитку НС	1	-
8	Тема 8. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження	1	-
9	Тема 9. Організація медичного забезпечення населення в зоні НС	1	-
Усього годин		10	-

7. Темі семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна/дистанційна форми
1	Тема 1. Загальні питання охорони праці. Правові та організаційні основи охорони праці.	2	-
2	Тема 2. Нормативно-правові акти з ОП, що діють у галузі	2	-
3	Тема 3. Санітарія та гігієна праці у закладах фармації	3	-
4	Тема 4. Аналіз умов праці на підприємствах галузі	3	-
5	Тема 5. Безпека праці та пожежна безпека у закладах фармації	2	-
6	Тема 6. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань, аварій	2	-
7	Тема 7. Моніторинг та сценарійний аналіз виникнення і розвитку НС	2	-
8	Тема 8. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження	2	-

9	Тема 9. Організація медичного забезпечення населення в зоні НС	2	-
10	Контроль ЗМ 1	2	
11	Семестровий залік з модуля 1 «Основи охорони праці та цивільний захист»	2	
Усього годин		24	-

8. Теми практичних занять

Не передбачено робочим навчальним планом.

9. Теми лабораторних занять

Не передбачено робочим навчальним планом.

10. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна/дистанційна форми
1	Тема 1. Загальні питання охорони праці. Правові та організаційні основи охорони праці.	6	-
2	Тема 2. Нормативно-правові акти з ОП, що діють у галузі	6	-
3	Тема 3. Санітарія та гігієна праці у закладах фармації	7	-
4	Тема 4. Аналіз умов праці на підприємствах галузі галузі	7	-
5	Тема 5. Безпека праці та пожежна безпека у закладах фармації	6	-
6	Тема 6. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань, аварій	6	-
7	Тема 7. Моніторинг та сценарійний аналіз виникнення і розвитку НС	6	-
8	Тема 8. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження	6	-
9	Тема 9. Організація медичного забезпечення населення в зоні НС	6	-
Усього годин		56	-

Завдання для самостійної роботи

У межах виконання самостійної роботи з дисципліни «Основи охорони праці та цивільний захист» здобувачі вищої освіти виконують самостійне завдання (за варіантами), а також наукові доповіді за темами:

1. Вимоги безпеки під час роботи з отруйними та шкідливими речовинами.
2. Умови зберігання отруйних та шкідливих речовин.
- 3 Засоби захисту працюючих із отруйними та шкідливими речовинами.
4. Знешкодження шкідливих речовин.
5. Надання першої допомоги постраждалим.
6. Безпека при роботі зі зрідженими або стислими газами.
7. Умови зберігання балонів.
8. Вимоги безпеки до лабораторних приміщень та обладнання для наукових досліджень.

9. Безпека при роботі зі скляним посудом і ампулами.
10. безпека експлуатації посудин що працюють під тиском і вакуумом.
11. Безпека при роботі з пожежо та вибухопожежонебезпечними речовинами.
12. Умови зберігання горючих речовин.
13. Пожежна безпека у клініко-діагностичних лабораторіях.
14. Види вогнегасників.
15. Пожежний інвентар та пожежний інструмент.
16. Протипожежні перешкоди. Забезпечення безпечної евакуації персоналу.
17. Державний пожежний нагляд.
18. Інструктажі співробітників з пожежної безпеки. Журнали реєстрації інструктажів.
19. Правила поведження з медичними відходами..

11. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Оцінка з освітньої компоненти визначається з урахуванням результатів поточної навчальної діяльності здобувача вищої освіти та оцінок засвоєння ним окремих модулів.

Успішність кожного здобувача вищої освіти оцінюється за 100-бальною шкалою.

За поточну навчальну діяльність в межах модуля здобувач вищої освіти може отримати 60 балів. Максимальна кількість балів, яку здобувач вищої освіти може набрати під час складання підсумкового модульного контролю з урахуванням балів за самостійну роботу – 40 балів.

Оцінювання поточної навчальної діяльності (проводиться під час кожного заняття) – контроль теоретичних знань, практичних умінь та навичок. При засвоєнні кожної теми змістового модуля 1 за поточну навчальну діяльність здобувачам виставляються бали за всі види діяльності, які в кінці вивчення змістового модуля сумуються. В залежності від кількості набраних балів здобувач може отримати за вивчення модуля на практичних заняттях **максимально 60 балів** або **мінімально — 36 балів**.

Застосовується така система бальних оцінок для **практичних занять**: за кожну тему змістового модулю 1 здобувач може набрати **min -5 бали, max — 8 балів** за одну академічну годину навчання.

Система оцінювання, бали	Критерії оцінки
5-6	виставляється студенту, який: <ul style="list-style-type: none"> • виявив недостатньо глибокі знання основного програмного матеріалу при усній або письмовій відповіді на теоретичне запитання; • практичне завдання виконав самостійно, але допустив значні помилки в арифметичних розрахунках і т.п.
8	виставляється студенту, який: <ul style="list-style-type: none"> • виявив повне знання програмного матеріалу при усній або письмовій відповіді на теоретичне запитання, передбачене на рівні аналогічного відтворення, але припустив окремі несуттєві помилки; • практичне завдання (розрахункова задача, ситуаційне завдання, графічне завдання та ін.) виконано студентом самостійно, але допустив незначні помилки в арифметичних розрахунках і т.п.
8	виставляється студенту, який: <ul style="list-style-type: none"> • виявив всебічні, систематизовані, глибокі знання програмного матеріалу при усній або письмовій відповіді на теоретичні запитання, вміє грамотно інтерпретувати одержані результати; продемонструвати знання основної і додаткової літератури, передбачені на рівні творчого використання; • практичне завдання (розрахункова задача, ситуаційне завдання, графічне завдання та ін.) виконано студентом самостійно без помилок

та містить пояснення проведеного рішення.

Для допущення до семестрового заліку здобувач вищої освіти повинен здати всі теми з освітньої компоненти та скласти контроль засвоєння ЗМ 1 на прохідний бал.

Контроль засвоєння ЗМ проводиться у формі заліку за затвердженими білетами. Модуль вважається зарахованим, якщо здобувач вищої освіти набрав не менше мінімального балу.

Застосовується така система бальних оцінок для **контролю засвоєння ЗМ 1** здобувач може набрати **min – 15 балів, max — 28 балів**.

Система оцінювання, бали	Критерії оцінки
15-19	виставляється студенту, який: <ul style="list-style-type: none"> виявив недостатньо глибокі знання основного програмного матеріалу при усній або письмовій відповіді на теоретичне запитання; практичне завдання виконав самостійно, але допустив значні помилки в арифметичних розрахунках і т.п.
20-24	виставляється студенту, який: <ul style="list-style-type: none"> виявив повне знання програмного матеріалу при усній або письмовій відповіді на теоретичне запитання, передбачене на рівні аналогічного відтворення, але припустив окремі несуттєві помилки; практичне завдання (розрахункова задача, ситуаційне завдання, графічне завдання та ін.) виконано студентом самостійно, але допустив незначні помилки в арифметичних розрахунках і т.п.
25-28	виставляється студенту, який: <ul style="list-style-type: none"> виявив всебічні, систематизовані, глибокі знання програмного матеріалу при усній або письмовій відповіді на теоретичні запитання, вміє грамотно інтерпретувати одержані результати; продемонструвати знання основної і додаткової літератури, передбачені на рівні творчого використання; практичне завдання (розрахункова задача, ситуаційне завдання, графічне завдання та ін.) виконано студентом самостійно без помилок та містить пояснення проведеного рішення.

Схема нарахування та розподіл балів

Поточне тестування та самостійна робота										Сума
Змістовий модуль 1										
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	ЗМ1	100
8	8	8	8	8	8	8	8	8	28	

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

12. Форми поточного та семестрового контролю успішності навчання

Поточний контроль: усне опитування, складання тестових завдань, виступи (наукові доповіді, презентації), активна участь у дискусіях, вирішення ситуаційних (розрахункових) задач тощо.

Контроль змістового модуля: складання тестових завдань, вирішення ситуаційних (розрахункових) задач тощо.

Форма семестрового контролю: семестровий залік.

13. Методичне забезпечення

1. Робоча програма освітньої компоненти.
2. Слайдові, текстові та аудіографічні лекції.
3. Тестові завдання для щоденного контролю.

4. Завдання для самостійної роботи здобувачів.
5. Тестові завдання для самостійного контролю.
6. Комплекти білетів з еталонами відповідей для контролю змістових модулів.

14.Рекомендована література

Основна

1. Безпека життєдіяльності : підручник / О. І. Запорожець, Б. Д. Халмурадов, В. І. Применко. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 447 с.
2. Березуцький В. В. Безпека людини у сучасних умовах : моногр. Нац. техн. ун-т "Харківський політехн. ін-т". Харків : ФОП Мезіна В. В., 2018. 208 с.
3. Березуцький В. В. Небезпечні виробничі ризики та надійність : навч. посібн. Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т. Харків : ФОП Панов А. М., 2016. 385 с.
4. Березуцький В. В. Основи професійної безпеки та здоров'я людини : підручн. Харків : НТУ "ХПІ", 2018. 553 с.
5. Жуковина О.В., Грецька Г.А., Сагайдак Р.В. Основи охорони праці: метод. рекомендації для проведення семін. занять. Х.:НФаУ, 2018. 59 с.
6. Запорожець О.І. Безпека життєдіяльності: підручн. К.: «Центр учбової літератури», 2019. 448 с.
7. Москальова В.М. Охорона праці в питаннях та відповідях : навч. посіб. Рівне: Редакц.-видавн. центр НУВГП, 2011. 452 с.
8. Сокурєнко В.В. Безпека життєдіяльності та охорона праці : підручн. Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2021. 308 с.
9. Соціальна та виробнича безпека діяльності : навч. посібник [для здобувачів вищої освіти спец. «Освітні, педагогічні науки» освітньої програми «Педагогіка вищої школи»] / А. А. Котвіцька [та ін.] ; за ред. доц. О. В. Жуковіної ; НФаУ, Державна служба України з питань **праці**. Харків : НФаУ, 2019. 220 с.
10. Шаталов О.С. Потенційно небезпечні виробничі технології та їх ідентифікація : навч. посіб. Рівне: НУВГП, 2012. 204 с.

Допоміжна

1. Безпека життєдіяльності та цивільний захист: підручн. / О. Г. Левченко, О. В. Землянська, Н. А. Праховнік, В. В. Зацарний; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ: Каравела, 2021. 268 с.
2. Безпека життєдіяльності, основи охорони праці: навч. посіб. / О.П. Яворовський, В.М. Васильчук М.В., Медвідь М.В., Сачков Л.С. К. : Фенікс, 2010. 896 с.
3. Безпека життєдіяльності, основи охорони праці: навч. посіб. / О.П. Яворовський, В.М. Васильчук М.В., Медвідь М.В., Сачков Л.С. К. : Фенікс, 2010. 896 с.
4. Беликов А.С. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. Дніпро: Середняк. 2015. 636 с.
5. Запорожан В.М., Аряев М.Л. Основи біоетики та біобезпеки: підруч. К.: Здоров'я, 2013. 456 с.
6. Коваленко, С.М. Особливості організації охорони праці в закладах фармації/ С.М. Коваленко, А.Г. Лісна // Актуальні проблеми якості, менеджменту і економіки у фармації і охороні здоров'я : матеріали І Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Харків, 19 трав. 2023 р. Харків: НФаУ, 2023. С. 164-165.
7. Лісна, А.Г. "Актуальність фармацевтичного забезпечення населення в умовах надзвичайних ситуацій" / А.Г. Лісна, С.М. Коваленко // Проблеми цивільного захисту населення та безпеки життєдіяльності: сучасні реалії України : матеріали ІХ Всеукр. заочної наук.-практ. інтернет-конф., м. Київ, 28. квіт. 2023 р. Київ: УДУ, імені Михайла Драгоманова 2023. С. 93-94.
8. Третьяков О.В., Зацарний В.В., Безсонний В.Л. Охорона праці: навч. посібн. К.: Знання, 2010. 167 с.
9. Управління охороною праці: навч. посіб. / К.Н. Ткачук, Я.О. Мольчак, С.Ф. Каштанов, О.І. Полукаров. Луцьк: 2012. 287 с.

10.Lisna A.G., Kovalenko Sv.M., Litvinova O.V. Directions for improvement of the system of labor protection management at a pharmaceutical enterprise using digital technologies // Annals of Mechnikov Institute. - 2023. - №2. - 31-36 p.

Основні законодавчі та нормативно-правові акти

1. ISO 26000:2010 «Настанова по соціальній відповідальності» ISO 26000: 2010 (Draft) Guidance on Social Responsibility.
2. OHSAS 18002 «Керівництво з впровадження OHSAS 18001»
3. SA 8000:2001 «Соціальна відповідальність» SAI SA8000: 2001 «Social Accountability International».
4. ДСТУ 3891-99 «Безпека у надзвичайних ситуаціях». Київ. Держ. Стандарт.1999р.
5. ДСТУ-П OHSAS 18001 Міждержавний стандарт ГОСТ 12.0.230-2007 „ССБТ. Системи управління охороною праці. Загальні вимоги”.
6. Керівництво з систем управління охороною праці - МОП-СУОП 2001, ILO-OSH 2001 // Міжнародне бюро праці, м. Женева – 2001.
7. Конвенція МОП 187 «Про основи, що сприяють безпеці й гігієні праці».
8. НАОП 1.4.32-2.70-86 (ОСТ 25 1147-86) „Галузева система управління охороною праці.
9. OHSAS 18001:2007 «Система менеджменту охорони здоров'я та безпеки персоналу».
10. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України № 4004-ХІІ від 24.02.1994 (редакція від 09.08.2023) : zakon5.rada.gov.ua.
11. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності: Закон України № 1105-ХІV від 23.09.1999 (редакція від 29.07.2023) : zakon5.rada.gov.ua.
12. Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань: Закон України № 15/98-ВР (редакція від 16.10.2022) : zakon5.rada.gov.ua.
13. Про захист людини від інфекційних хвороб: Закон України № 1645-ІІІ від 06.04.2000 (редакція від 07.09.2023) : zakon5.rada.gov.ua.
14. Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України № 1908-ІІІ від 13.07.2000 (редакція від 31.03.2023) : zakon5.rada.gov.ua.
15. Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України № 2245-ІІІ від 18.01.2001 (редакція від 31.03.2023) : zakon5.rada.gov.ua.
16. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України № 877 від 26.12.2007 (редакція від 31.13.2023) : zakon5.rada.gov.ua.
17. Про охорону атмосферного повітря: Закон України № 2707-ХІІ від 16.10.1992 (редакція від 03.01.2021) : zakon5.rada.gov.ua.
18. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України № 1264-ХІІ від 25.06.1991 (редакція від 09.07.2023) : zakon5.rada.gov.ua.
19. Про охорону праці: Закон України № 2695-ХІІ від 14.10.1992 (редакція від 31.03.2023) : zakon5.rada.gov.ua.
20. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці // Держгірпромнагляд від 7 лютого 2008.

1. Інформаційні ресурси, у т.ч. в мережі Інтернет

1. Сайт кафедри управління та забезпечення якості НФаУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://quality.nuph.edu.ua/>.
2. Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Верховної ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://rada.gov.ua>
4. Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/catalog/ministerstvo-okhoroni-zdorovya-ukraini/>
5. Офіційний сайт Державної служби з надзвичайних ситуацій України [Електронний

ресурс]. - Режим доступу: <http://www.dsns.gov.ua/>.

6. Офіційний сайт Державної служби України з питань праці [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://dsp.gov.ua/>.

7. Офіційний сайт бібліотеки ім. Вернадського [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>